

UNAPREĐENJE PROCESA TRANSPORTA U PREDUZEĆU „PANŠPED“ IMPROVEMENT OF TRANSPORT PROCESS IN „PANŠPED“ COMPANY

Tamara Marinković, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – LOGISTIKA

Kratak sadržaj – U ovom radu opisani su termini logistike, transporta, značaj transporta u logistici. Izvršen je snimak i analiza stanja u preduzeću „Panšped“. Zatim su predložene mere unapređenja procesa transporta u datom preduzeću.

Ključne reči: *Logistika, transport, analiza stanja, mere unapređenja*

Abstract – *The terms of logistics, transport, the importance of transport in logistics are described in this Paper. This paper presents an analysis of the situation in the company Panšped and measures for improvement of the transport process in the same company are proposed.*

Keywords: *Logistics, Transport, Analysis of the situation, Measures for improvement*

1. UVOD

Preduzeće predstavlja vrstu privredne organizacije, koja ima za cilj da organizuje proizvodnju, promet i druge privredne delatnosti. Preduzeće je samostalna organizacija, kojoj je svrha da obavlja određene funkcije u procesu društvene reprodukcije. Preduzeće ima osam funkcija. U funkcije preduzeća spadaju nabavka, proizvodnja, prodaja, razvoj, finansije, ljudski resursi, marketing i logistika.

Logistika je jedna od najznačajnijih funkcija preduzeća, zato što ona predstavlja integrisanu podršku. Logistika ima pet primarnih aktivnosti, u koje spadaju transport, struktura logističke opreme, zalihe, rukovanje materijalom i komunikacije tj. informacije. Jedna od primarnih aktivnosti kojima se logistika bavi je transport.

Transport predstavlja kretanje ljudi, životinja ili dobara sa jednog mesta na drugo. Transport je važan, jer omogućava trgovinu između ljudi, što je osnova za razvoj civilizacija. Transport je ključna aktivnost u logistici zato što ona premešta proizvod kroz različite proizvodne faze od kupca do krajnjeg korisnika.

U glavnom delu rada, biće prikazana analiza preduzeća „Panšped“. Ovo preduzeće kao glavnu svoju delatnost ima transport i to različite vidove transporta. Vidovi transporta koji su zastupljeni su drumski, železnički, avio, brodski i kontejnerski transport.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bio dr Stevan Milisavljević, vanr.prof.

2. TEORIJSKE OSNOVE

2.1. Pojam i značenje pojma logistike

Sama reč logistika je jedna od pojmova iz porodice reči, koje su izvedene od termina *logos*. *Logos* znači razum, razlog, pojam i odnos. Takođe, *logos* podrazumeva zakone mišljenja, ispravnog rasuđivanja i zaključivanja [4].

Logistika predstavlja proces upravljanja transportom, zaliham, skladištenjem i informacijama o dobrima i materijalima od izvora tj. mesta proizvodnje do mesta finalne potrošnje. Ova definicija ima poseban značaj, jer obuhvata četiri najvažnija podsistema logistike, a to su transport, zalihe, skladištenje i informacije.

Logistika, kao pojam upotrebljava se u dva značenja:

1. Naučna disciplina- ubrzavanje tokova materijala, povećanja efikasnosti, prostorna i vremenska dinamika procesa reprodukcije; analitičke, statističke, matematičke, empirijske metode i primena veštačke inteligencije, u prvom redu ekspertnih sistema.
2. Poslovna funkcija – skup aktivnosti u organizaciji koje podržavaju izvršavanje njegovog osnovnog zadatka (proizvodnja ili pružanje usluga) i omogućuju nesmetano odvijanje procesa reprodukcije.

Faze razvoja logistike:

1. Do 1960. godine- kapacitet proizvodnje maksimalno iskorišćen, logistika, kao posebna prvi put je uvedena pedesetih godina, po celoj kompaniji.
2. Od 1960. do 1970. godine- unapređenje prodaje i marketinga, nije se dovoljno vodilo računa o finansijskom trošku zaliha, sve veće interesovanje za vreme isporuke, način isporuke i stepen raspoloživosti.
3. Posle 1980. godine- značajne rezerve racionalizacije, logistika postaje konkurentsko oružje, proširenje na različita tržišta, porast potreba za koordinacijom i kontrolom kretanja svih materijalnih i robnih tokova.

2.2. Zadaci logistike

Zadaci logistike mogu se podeliti na sledeće komponente: tehničku komponentu, ekonomsku ili vrednosnu komponentu, informacionu komponentu, kvalitativnu komponentu, vremensku komponentu i komponentu racionalnog korišćenja resursa [3].

2.3. Značaj transporta u logistici

Funkcija transport se bavi kretanjem robe od jedne ekonomske strane do druge ekonomske strane.

Preuzimanjem ekonomskog dobra na kraju transport može biti: od pojedinca (domaćinstva), od preduzeća u cilju proizvodnje, od drugih preduzeća (trgovina na veliko i malo).

Proces transporta predstavlja produžetak procesa proizvodnje. Njima se dopremaju sirovine i pomoćni materijali do mesta prerade, zatim se vrši premeštanje dobara u samoj proizvodnji da bi se na kraju gotovi proizvodi i poluproizvodi raznim saobraćajnim sredstvima dovezli do tržišta.

Transportom se osigurava i radna snaga za sve društvene i privredne delatnosti i kretanje stanovništva iz jednog mesta u drugo, iz bilo kojih razloga. Zato se transport izdvaja u posebnu delatnost materijalne proizvodnje koja se naziva transportna industrija. Transport je podsistem sistema logistike. Transport je najvažniji segment logističkog segmenta na nivou preduzeća.

Izbor vida transporta zavisi od: prirode roba, raspoloživosti/princip prevoznika, cene, tranzitnog vremena, sigurnosti roba, državne regulative, bezbednosti, ostalih aspekata integrisane logistike i transporta i kapaciteta.

2.4. Vrste transporta

Transportna ponuda je ponuda prevoznih i infrastrukturnih kapaciteta, kao potencijali za proizvodnju prevoznih usluga određenog kvaliteta, uz tržišno prihvatljivu cenu. Proizvođači i maloprodavci moraju stalno da ispituju produktivnost i efikasnost svog transporta.

Postoje sledeći vidovi transporta: železnički transport, drumski transport, vodni transport, cevovodni transport i vazdušni transport.

3. OPŠTI PODACI O PREDUZEĆU

Preduzeće „Panšped“ je osnovano 1990. u Novom Sadu i dugo vremena uspešno posluje na regionalnom, balkanskom, evropskom i svetskom tržištu. Pored transportnih usluga i špediterskih poslova iz domena carinskog zastupanja, ovo preduzeće svojim klijentima garantuje usluge skladištenja, manipulacije, distribucije i osiguranja robe u međunarodnom transportu. Sedište Panšpeda se nalazi u Novom Sadu, a njihova poslovna mreža obuhvata odabrane partnere i filijale na svim tržištima, kao i u regionima u kojima ova kompanija vrši poslovanje.

3.1. Vidovi transporta zastupljeni u preduzeću „Panšped“

U preduzeću „Panšped“ su zastupljeni svi vidovi transporta: železnički, drumski, avio, kontejnerski, brodski. Najviše su zastupljeni kopneni vidovi transporta odnosno

železnički i drumski. Postoji poseban deo u preduzeću koji se bavi skladištenjem robe i špedicijom.

3.2. Metode za analizu stanja u preduzeću „Panšped“

SWOT analiza

SWOT analiza predstavlja jednu od analiza okruženja, koja omogućava da se sagledaju snage, slabosti, šanse i opasnosti i da se utvrde i analiziraju njihove međusobne povezanosti i uslovljenosti. Kada se izvrši utvrđivanje njihove povezanosti i suoče se interne snage i slabosti, sa eksternim šansama i pretnjama, menadžment može da formuliše strategiju, definiše viziju, misiju i ciljeve organizacije.

Sprovedena je SWOT analiza u preduzeću „Panšped“.

Snage:

1. zastupljenost svih vidova transporta
2. konstantno obučavanje zaposlenih
3. zapošljavanje novih radnika
4. ponuda prilagođena tržištu
5. redovan član međunarodne asocijacije špeditera FIATA

Šanse:

1. integrisanje u evropske i svetske trendove
2. učvršćivanje pozicije na široj regiji Balkana, Centralne i Jugoistočne Evrope
3. dostizanje vodećeg mesta na tržištu razvijanjem, ispunjenjem i održavanjem standarda i kvaliteta
4. povećanje profita preduzeća povećanjem efikasnosti i obima posla

Slabosti:

1. neposedovanje sopstvenih vagona
2. neposedovanje sopstvenih barži
3. neposedovanje kamiona odnosno voznog parka

Pretnje:

1. nepoštovanje dogovorene saradnje od strane poslovnog partnera
2. vremenski uslovi (transport ne može da se vrši bez prekida usled nepovoljnih vremenskih uslova)
3. carina

Na osnovu prikazanih snaga, šansi, slabosti i pretnji preduzeće „Panšped“ treba da definiše poslovnu strategiju. Potrebno je da se minimiziraju slabosti i pretnje, a da se maksimiziraju snage i iskoriste šanse.

Konstantnim obučavanjem zaposlenih preduzeće može da dostigne vodeće mesto na tržištu. Razvijanje, ispunjenje i održavanje standarda i kvaliteta, kao i stalno ulaganje u zaposlene, tako što će ih stalno slati na različite seminare iz oblasti transporta, pruža šansu preduzeću da postane vodeće u svojoj oblasti.

Zastupljenost svih vidova transporta, ulaganje i poboljšavanje svakog vida transporta, pruža preduzeću mogućnost za učvršćivanje pozicije na široj regiji Balkana, Centralne i Jugoistočne Evrope.

Ukoliko kompanija kupi svoje vagone, železnički vid transporta može se unaprediti. Tako bi se više klijenata odlučilo za ovaj vid transporta, jer železnički transport ima puno prednosti. Samim tim preduzeće bi imalo veći

obim posla, podiglo bi svoju efikasnost, kao i profit preduzeća.

ISHIKAWA dijagram

Dijagram uzroci-posledica (ISHIKAWA dijagram) predstavlja metodu za detaljnu analizu odnosa između određenog stanja sistema (posledice) i uticajnih veličina koje uslovljavaju pojavu datog stanja (uzroka).

Uz pomoć ISHIKAWA metode ćemo analizirati uzroke nastanka problema koji nastaju prilikom transporta.

Primena ISHIKAWA dijagrama u preduzeću „Panšped” kako bi se sagledali uzroci, koji dovode do problema prilikom transporta.

Identifikacija uzroka- Prvo je potrebno sagledati koji sve uzroci dovode do nastanka problema prilikom transporta u ovom preduzeću, zatim ih klasifikovati po grupama.

Najčešći uzroci koji dovode do nastanka problema prilikom transporta su:

- nekompletni papiri
- neredovno održavanje
- izostanak najave špedicije
- neoverena dokumenta
- nepovoljni vremenski uslovi
- kašnjenje u isporuci
- nalog za transport
- poplave, zemljotresi
- nedostatak barži
- pogrešno ispunjena dokumentacija
- pregled robe
- nedostatak goriva
- neobezbeđenje blagovremenog transporta kontejnera
- zagađenost reka
- zatvaranje granica
- čekanje
- pregled vagona

Klasifikacija uzroka

1. Ljudski faktor

U ovu grupu spadaju uzroci koji dovode do problema prilikom transporta, a uslovljeni su ljudskom greškom. U ovu grupu spadaju: izostanak najave špedicije, neobezbeđenje blagovremenog transporta kontejnera, čekanje, zatvaranje granica, kašnjenje u isporuci, pregled vagona i pregled robe.

2. Dokumentacija

Jedan od najznačajnijih i najčešćih uzroka koji može da oteža i onemogućiti transport je dokumentacija. U ove uzroke se ubrajaju: neoverena dokumenta, nekompletni papiri, pogrešno ispunjena dokumenta i nalog za transport.

3. Prirodne nepogode

Ovu grupu uzroka nije moguće kontrolisati niti sprečiti. U ove uzroke se ubrajaju: nepovoljni vremenski uslovi (sneg, mećava), poplave, zemljotresi, zagađenost reka.

4. Tehnički otkazi

U grupu tehničkih otkaza spadaju uzroci: neredovno održavanje, nedostatak barži, nedostatak goriva.

U nastavku prikazan je Ishikawa dijagram:

Slika 1. Ishikawa dijagram

Na Ishikawa dijagramu su prikazani svi uzroci koji dovode do problema u transportu. Pomoću ovog dijagrama je moguće sagledati sve uzroke koji deluju na dati problem. Takođe, nakon crtanja Ishikawa dijagrama nije moguće rešiti dati problem, već je ovaj dijagram dobra podloga za sagledavanje svih uzroka problema i na osnovu njega se mogu doneti bitne odluke, nakon kojih će se uz pomoć drugih metoda pronaći rešenje za dati problem.

4. MERE UNAPREĐENJA PROCESA RADA U PREDUZEĆU „PANŠPED”

Na osnovu urađene analize stanja u preduzeću „Panšped“ i obavljenog razgovora sa zaposlenima uočene su potencijalne mere unapređenja poslovanja u pomenutom preduzeću.

Mere unapređenja su: kupovina sopstvenih vagona, kupovina barži i kupovina kamiona, koje će biti opisane u nastavku rada.

4.1 Kupovina sopstvenih vagona

Preduzeće „Panšped“ ne poseduje sopstvene vagona, već iznajmljuje vagona od drugih kompanija. Kada bi preduzeće kupilo svoje vagona moglo bi redovno da vrši tehničke preglede vagona i ne bi dolazilo do čestih kvarova. Prilikom železničkog transporta dolazi do zastoja u saobraćaju, zbog neispravnosti vagona, najčešće je to otkaz kočnica. Kada se desi neki kvar na vagonu, vagon mora da se odveze u servis kako bi se izvršila popravka. Gubi se na vremenu dok se određeni vagon ne popravi i samim tim kasni isporuka kupcu, tj. roba ne stiže na vreme do krajnjeg korisnika. Ukoliko bi preduzeće kupilo svoje vagona prevoz robe bi se obavljao brže i roba bi stigla do kupca bez zakašnjenja. Trenutno preduzeće iznajmljuje vagona od drugih kompanija i to u zavisnosti od relacije i vrste transporta, odnosno da li je potrebno organizovati celokupni železnički transport ili samo deo transporta.

Za kupovinu jedne polovne garniture od 20 vozila potrebno je izdvojiti oko 400.000€. Pored garniture od 20 vagona potrebno je kupiti i pretovarnu mehanizaciju koja se koristi za pretovar i skladište. U tu grupu spadaju mašine za pretovar i kranjske dizalice i njihova cena je oko 100.000€.

4.2 Kupovina barži

Preduzeće „Panšped“ nema svoje barže, nego ih iznajmljuje. Kupovinom barži preduzeće bi smanjilo trošak, koji nastaje iznajmljivanjem barži i tako bi uspeali da unaprede svoje poslovanje. Postoje različite vrste barži, ali preduzeću su potrebne barže koje mogu da prevoze gasove- barže koje mogu da prevoze prirodan gas, ali i petrolejski gas.

Za preduzeće „Panšped“ je najbolja opcija da prenosi robu putem barži pomoću FIDER tehnologije (kontejnerskih brodova). Ova opcija se smatra najboljom, jer preduzeće najviše koristi kontejnere, u kojima može da se prevozi svaka vrsta robe.

Predviđanje je da će se u budućnosti povećati potražnja za takvim načinom prevoza robe iz raloga što ovim načinom transporta može da se prenosi i rasuta roba. Preduzeće bi za kupovinu barži trebalo da izdvoji oko 300.000 €.

4.3 Kupovina kamiona

Za drumski transport preduzeće „Panšped“ iznajmljuje vozila odnosno kamione. Nemaju svoja vozila koja koriste za transport, a samim tim ne poseduju ni vozni park. Kako bi unapredili ovaj vid transporta odnosno drumski transport potrebno je da kupe više vrsta kamiona koje će se koristiti za prevoz različite vrste robe.

Prva vrsta kamiona koja je potrebna preduzeću jesu hladnjače, to su kamioni koji su sastavljeni po principu zatvorenih karoserija. Ova vrsta kamiona je dobra iz razloga što se roba u toku transporta neće pokvariti i u ispravnom stanju će biti isporučena. Cena ovih polovnih kamiona se kreće od 3.000€ do 10.000€.

Druga vrsta kamiona koju preduzeće treba da kupi su cisterne. Silos cisterne prevoze rinfuzni teret u koje spadaju šećer, brašno, kao i cisterne za prevoz prehrambenih proizvoda (ulje, mleko...) i prevoz opasnih materija kao što su nafta, heksan, benzin, mazut, kiselina. Cena polovne cisterne se kreće od 3.000€ do 18.000€.

Treća vrsta kamiona koje preduzeće treba da kupi su kamioni za prevoz kontejnera. Ovi kamioni spadaju u kamione otvorene karoserije. Nosivost ovih kamiona je između 7 do 10 tona. Cena ove vrste polovnih kamiona je od 4.000€ do 12.000€.

5. ZAKLJUČAK

Logistika je interdisciplinarna oblast sistema koji obuhvata resurse, procese, infrastrukturu, ali i ekonomsku podršku vezanu za realizaciju postavljenih ciljeva tokom životnog ciklusa proizvoda.

U prvom delu rada opisan je sam pojam i značenje pojma logistike, kao i definicije logistike. Nakon toga je istaknuto koji su zadaci logistike, kao i značaj koji transport ima u logistici. Glavni deo rada se odnosi na snimak stanja i načina poslovanja preduzeća „Panšped“. Odnosno, prikazano je koji sve vidovi transporta postoje u preduzeću, kako se obavlja sam način transporta i koje vidove transporta preduzeće najviše koristi. Urađena je SWOT analiza, kako bi se videlo koje su snage, slabosti, šanse i pretnje ovog preduzeća. Nakon toga pomoću Ishikawa dijagrama je prikazano koji uzroci mogu da dovedu do problema u transportu. Zatim je dat predlog mera unapređenja kako samog procesa transporta, tako i celokupnog poslovanja ove kompanije. Preduzeće „Panšped“ je jedno od boljih preduzeća koja se bave transportom i špedicijom u našoj zemlji. Njihovo poslovanje je na zadovoljavajućem nivou i mogu da ostvare lepu budućnost u narednom periodu. Svoje poslovanje mogu da prošire i na druga tržišta, kao i da ostvare lepu budućnost u narednom periodu.

6. LITERATURA

- [1] Bulatović, M. (2013), *Logistika*, Podgorica
- [2] Gladović, P. (2014), *Organizacija drumskog transporta*, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad
- [3] Regodić, D. (2010), *Logistika*, Beograd
- [4] Simić, D. (2013), *E- logistika*, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad
- [5] Stanivuković, D. (2012), *Metode i tehnike unapređenja procesa rada*, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad

Kratka biografija:

Tamara Marinković rođena je u Rumi 1994. god. Master rad na Fakultetu tehničkih nauka iz oblasti Integralne systemske podrške – logistike, na temu Unapređenje procesa transporta u preduzeću Panšped odbranila je 2018.god
kontakt: marinkovictamara26@gmail.com